

Віра Волкова

канд. пед. наук, доцент

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

e-mail: vera_bar52@ukr.net

ПРОБЛЕМА ТОЛЕРАНТНОСТІ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Соціальне становище сучасного покоління зумовлює проблему формування толерантності підлітків у міжкультурних та міжетнічних відносинах. Завдання, що постали у сучасному суспільстві, вимагають нових підходів до організації навчально-виховного процесу у загальноосвітній школі, його спрямованості на вирішення проблем розвитку і виховання особистості, яка повинна мати не тільки комплекс знань, умінь та навичок, а й толерантне ставлення до людей інших національностей, віросповідань, традицій та ідей.

Толерантність – це певна якість взаємодії між суб'єктом і об'єктом, що характеризується готовністю суб'єкта приймати соціокультурні відмінності об'єкту, зовнішні ознаки, що включають вислови, особливості поведінки і так далі. Толерантною вважається людина, яка здатна терпіти щось або когось (здатність бути витриманим, витривалим, стійким, уміння миритися з існуванням іншої думки). Толерантна людина допускає, що інші можуть думати або діяти інакше, ніж ти сам.

На відміну від поширеного акценту в розумінні толерантності на терпимість, ми визначаємо толерантність як якість особистості, що виявляється в здатності жити в неоднаковому світі серед неоднакових людей, яка допоможе підліткам вибрати правильний стиль спілкування і поведінки.

Важливим фактором у вихованні толерантності є використання суб'єкт-суб'єктного підходу, якого можна досягти за допомогою перетворення вихованців в активних і зацікавлених суб'єктів власного самовдосконалення, стимулюючи внутрішню активність підлітків у формуванні толерантних рис особистості: терпимість до чужого способу життя, співіснування в соціумі, сприйняття інакшої думки або діяльності, яка не є загальноприйнятною в суспільстві.

Сприятливими умовами для становлення толерантної особистості є: розвиток в учнів критичності мислення, стимулювання інтересу до пошуку істини або розв'язання проблеми замість егоїстичної мотивації під час міжособистісної взаємодії; формування таких знань і умінь: знання природи стереотипів, особливості процесу виникнення та ролі їх у формуванні упереджень, конфліктів тощо; вміння аналізувати власні стереотипи та протистояти їм, а також визначати такі, що призводять до некоректних узагальнень; виявляти упереджені думки й ставлення; ретельно продумувати та аргументувати свої думки й висловлювання, виділяти головне від неістотного в тексті або в мовленні; вміння визначати сутність проблеми міжособистісного спілкування та альтернативні шляхи її творчого розв'язання.

При формуванні міжособистісної толерантності підлітків значимими є сутнісні характеристики міжособистісної толерантності, які допоможуть педагогу в практичній діяльності:

- сутність поняття «міжособистісна толерантність», що розкривається в розумінні, повазі, турботі по відношенню до інших;
- структура міжособистісної толерантності та її компоненти (емпатія, прийняття, товарицькість);
- функції міжособистісної толерантності (аксіологічна, комунікативна, функція відносин, мотиваційна, діяльнісна);
- зміст міжособистісної толерантності (толерантність як якість особистості).

Дослідно-експериментальна робота виявила складність процесу формування міжособистісної толерантності, на який впливають об'єктивні і суб'єктивні чинники. Об'єктивні: генетична спадковість і стан здоров'я людини; соціальна і культурна належність родини, що впливає на безпосереднє оточення; культурні традиції в країні, місті; особливості країни та історичної епохи. Суб'єктивні: психологічні особливості учня, світогляд, ціннісні орієнтації; внутрішні потреби та інтереси вчителя й учня; система відносин старшокласника із соціумом; вплив на учня засобів масової інформації, мистецтва.

Аналіз об'єктивних чинників (вивчення здоров'я, біографії підлітків) дав інформацію про особливості прояву особистості учня та його міжособистісної толерантності. З учнями експериментальної групи проведено бесіду на тему: «Позитивне значення толерантності у формуванні цілісної особистості молодого людини», тренінг «Уроки толерантності», диспут на тему «Ми народжені, щоб нести відповідальність за життя, істину, любов» та загальношкільний захід «Обличчя толерантності» [1].

Головними компонентами в просвітницькій роботі з попередження поширення ксенофобських і расистських проявів виступають глибокі знання про толерантність та певні навички розв'язання конфліктів. Знання допомагають переконати кожного в доцільності прийняття рішень і включають усвідомлення наслідків учинків, розуміння меж толерантності, а також інформацію про можливі й необхідні альтернативні дії. Важливо вчити долати непорозуміння шляхом спілкування; знайомити з особливостями та ризиком конфліктних ситуацій, надаючи, таким чином, можливість кожному індивіду контролювати свою поведінку, пропонувати альтернативні способи врегулювання конфліктів і вчити застосовувати набуті знання в реальних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Тренінг «Толерантність» в рамках проекту № 2009-1038.0 «Розвиток і підтримка мережі громадянської освіти в Кіровоградській області»
[Електронний ресурс]

Режим доступу : <http://sites.google.com/site/malavyska/trening-tolerantnist>